

Fair Play FM Jakso 4: Urheilun ilmastojalanjälki – pienten valintojen suuri merkitys

Jakson litteroinnin eli tekstiversion käännöksen pääset lukemaan tästä:

Puhujat:

Tarja Krum (TK)

Joni Stenström (JS)

Nora Backlund (NB)

TK:

Kuvittele seuraavaa. Urheilujoukkue on matkalla suureen mestaruuskilpailuun. Pelaajat ovat innoissaan, varusteet pakattu ja matka varattu. Tuhannet fanit laulavat yhteen ääneen, valot loistavat ja äänitaso on korvia huumaava. Pelaajat ja kannattajat ovat lentäneet paikalle eri puolilta maailmaa. Kioskeissa myytävä ruoka on kuljetettu pitkän matkan takaa, ja kertakäyttöastiat täyttävät roskikset jo ennen puoliaikaa. Ympäristö ei ole ollut keskiössä – kaikki panokset ovat menneet urheiluun. Juhlat ovat käynnissä, mutta ympäristö maksaa hinnan.

Fair Play FM on kaksikielinen podcast-sarja, jonka tuottavat yhteistyössä Finlands Svenska Idrott, Naisjärjestöjen Keskusliitto ja Suomen Työväen Urheiluliitto. Sarja on osa kaksikielistä verkostoa Hållbar idrottsförening / Vastuullinen urheiluseura, joka tarjoaa tietoa ja vertaistukea urheiluseurojen vastuullisuustyöhön. Podcastin viidessä jaksossa tarkastellaan kestävyyttä urheilussa ja liikunnassa eri näkökulmista, kuten anti-gender-liikehdivinnan, ympäristön, hyvän hallinnon, turvallisuuden ja antidopingin osalta.

Tervetuloa kuuntelemaan Fair Play FM:ää, jossa käsittelemme yhä tärkeämpää aihetta urheilussa ja yhteiskunnassa – ympäristöä ja ilmastoa. Urheilu herättää tunteita, yhdistää ihmisiä ja luo yhteisöllisyyttä, mutta vaikuttaa myös planeettaamme. Matkat, varusteet, tapahtumat ja tilat jättävät kaikki ilmastojalanjäljen. Mutta miten voimme tehdä urheilusta kestävämpää menettämättä sen ydintä?

Tässä jaksossa keskustelemme urheilun ilmastovaikutuksista, siitä mitä seurat voivat käytännössä tehdä ja miksi pienilläkin arjen valinnoilla on merkitystä. Keskustelussa mukana ovat kaksi vierasta, joilla on yhteyksiä urheilun ympäristö- ja ilmastokysymyksiin: Joni Stenström, Svenska Finlands Sportskytteförbundin toiminnanjohtaja ja entinen maajoukkueurheilija sekä valmentaja, joka on matkustanut ympäri maailmaa eri maailmanmestaruuskilpailujen yhteydessä. Matkustaessaan hän on nähnyt, miten ympäristöasiat otetaan huomioon tai jätetään huomiotta eri maiden kilpailutapahtumissa. Tervetuloa, Joni, mukava saada sinut mukaan keskusteluun.

Toinen vieraamme on Nora Backlund, Svenska Lantbrukssällskapens Förbundin erityisasiantuntija ja Hållbarhetsveckan-viikon koordinaattori.

Vuonna 2024 Nora sai Helsingin Ekonomien Vastuullisuusekonomit-toimikunnalta tunnustuksen Vuoden vastuullisuustekijänä. Tervetuloa Nora mukaan tänään, ja mukavaa että sinäkin olet täällä. Kiitos, kiitos. Minä olen Tarja Krum ja toimin kestävä kehityksen päällikkönä Finlands Svenska Idrott -urheilujärjestössä.

Aivan kuten kaikki inhimillinen toiminta, myös urheilu vaikuttaa ympäristöön ja edistää ilmastokriisiä monin tavoin. Näemme jo selkeitä esimerkkejä: useita talviurheilukilpailuja joudutaan siirtämään pohjoisemmaksi, koska lunta ei enää riitä. Mutta mistä urheilun ilmastojalanjälki oikeastaan koostuu? Miten seurat voivat tehdä kestävämpiä valintoja? Ja mikä rooli liitoilla ja seuroilla on tietoisuuden lisäämisessä, inspiroimisessa ja vaikuttamisessa, kun otetaan huomioon urheilun suuri vaikutus yhteiskunnassa – sekä Suomessa että kansainvälisesti? Tässä jaksossa tutkimme, miten urheilu voi olla voima positiiviselle muutokselle – sekä kentällä että sen ulkopuolella.

Nyt kun meillä on yleiskuva siitä, miten urheilu vaikuttaa ympäristöön, on aika mennä syvemmälle. Mistä syntyy suurin ilmastokuormitus seuratoiminnassa? Nora, työskentelet kestävyiden parissa monella alueella. Mitkä ovat mielestäsi urheilutoiminnan suurimmat päästölähteet? Ja mihin meidän tulisi keskittyä, jos haluamme vähentää urheilun ilmastovaikutuksia?

NB:

Suurimmat päästölähteet urheilussa ovat mielestäni urheilutilat ja varusteet – urheiluhallit, kentät, tekonurmikentät, jääkentät – kaikki, mikä vaatii paljon energiaa, huoltoa, valaistusta ja lämmitystä. Myös kuljetukset, sekä urheilijoiden että yleisön, aiheuttavat päästöjä. Tapahtumien määrä ja niiden vetovoima vaikuttavat tähän. Lisäksi se, mitä syömme kilpailuissa ja leireillä, vaikuttaa ympäristöön. Valinnat tarjoilujen suhteen vaikuttavat eri tavoin ilmastoon ja ympäristöön. Myös varusteiden käyttöikä – kuinka paljon niitä käytetään, hankitaanko niitä vain tiettyihin kilpailuihin tai kausiin – vaikuttaa. Varusteiden käyttö voi joko lisätä päästöjä tai olla osa ratkaisua, jolla ilmastovaikutuksia voidaan vähentää.

TK:

Todella hyviä esimerkkejä, joita ei aina tule ajatelleeksi. Haluatko lisätä jotain, Joni?

JS:

Ehkä juuri se, että kun puhutaan kentistä ja niiden lämmityksestä, keskustelu pyörii usein kustannusten ympärillä. Harvoin nostetaan esiin, miten nämä asiat vaikuttavat ympäristöön. Olisi hienoa, jos tähän tulisi muutos ja ympäristövaikutukset otettaisiin yleiseen keskusteluun mukaan.

TK:

Nora, sinulla oli vielä lisättävää tähän?

NB:

Kyllä, kuten Joni sanoi, talous usein ohjaa seurojen päätöksiä. Onneksi monissa asioissa, kuten energian käytössä, talous ja ympäristö voivat kulkea käsi kädessä. Esimerkiksi siirtyminen

uusiutuvaan energiaan voi olla taloudellisesti kannattavaa. Vaikka päätös tehdään taloudellisista syistä, sillä voi olla positiivinen vaikutus päästöihin.

TK:

Tuo on tärkeä muistutus – joskus ajatellaan, että ympäristöystävälliset vaihtoehdot maksavat enemmän, mutta se ei aina pidä paikkaansa. Nora, mainitsit aiemmin tekonurmikentät ja mikromuovin. Haluatko kertoa tästä lisää?

NB:

Tekonurmikenttiä käytetään paljon, ja niitä rakennetaan lisää, koska ne ovat kestävämpiä ja niillä voi pelata pidempään. Mutta niillä on myös haittapuolia – ne päästävät mikromuoveja vesistöihin. Monet tekonurmikentät, joihin nyt viitataan, on valmistettu kumirouheesta. EU on päättänyt rajoittaa kumirouheesta valmistettujen täytemateriaalien myyntiä. Tämä tarkoittaa, että tulevaisuudessa saamme toivottavasti parempia vaihtoehtoja tekonurmille. Nykyisiä kenttiä saa käyttää vuoteen 2030 asti, mutta uudet kentät tulevat olemaan materiaaliltaan erilaisia.

TK:

Olemme nyt puhuneet siitä, missä urheilun päästöt syntyvät, mutta toinen tärkeä näkökulma liittyy ympäristömääräyksiin ja vaatimuksiin, jotka ohjaavat itse urheilutoimintaa. Joillakin lajeilla on selkeät määräykset, kun taas toiset ovat jäljessä. Tämä vaihtelee suuresti paikkakunnittain ja maittain. Joni, miten näet ympäristökysymykset ampumaurheilussa, sekä kansainvälisesti että Suomessa?

JS:

Kansainvälisesti katsottuna en tiedä, onko ampumaurheilu aina paras esimerkki ympäristöasioissa. Kilpailut järjestetään usein hajallaan eri puolilla maailmaa, joskus erikoisissa paikoissa, ja rakennetaan uusia suuria komplekseja. Toisaalta samoissa paikoissa järjestetään usein kilpailuja uudelleen. Matkat kilpailuihin voivat olla pitkiä, ja joissain maissa ympäristöasiat eivät ole muutenkaan kovin tärkeitä. Voi myös miettiä, kuinka paljon ympäristö on otettu huomioon ratojen rakentamisessa. Ratojen suunnitelmat ovat kuitenkin usein samankaltaisia, ja niissä on mahdollisuus kerätä lyijyä ja muuta jätettä, kuten Suomessa.

Jos vertaa muihin lajeihin, ongelmia löytyy myös esimerkiksi moottoriurheilussa – formulat, ralli jne. Olympialaiset ovat jatkuvan tarkastelun alla kestävyysnäkökulmasta, mutta sielläkin riittää vielä tekemistä, jos miettii paikkoja, jossa olen käynyt. Esimerkiksi Egyptissä on järjestetty viimeisten neljän tai viiden vuoden aikana useita suuria ampumakilpailuja. Siellä on rakennettu ampumaratoja, uimahalleja ja jokin muu areena olympiakylään keskelle aavikkoa Kairon ulkopuolelle. Vaikuttaa siltä, että he kehittävät aluetta jatkuvasti, ehkä valmistautuakseen hakemaan olympialaisia. Intiassa kilpailut järjestetään usein alueilla, joissa ihmisillä ei muuten ole kovin hyvät olosuhteet – köyhyyttä ja likaa.

Hyviä esimerkkejäkin on: Etelä-Koreassa Changwonissa, joka tunnetaan maan vihreimpänä kaupunkina, on panostettu sadeveden keräämiseen ja ulkoradoilla on oikeaa nurmikkoa, ei tekonurmea. Suomessa pyritään myös käyttämään nurmikkoa ampumaratojen välialueilla. Kansallisesti ja EU:ssa on paljon ympäristösääntelyä, joka kehittyy jatkuvasti. Seuroissa voidaan

kokea nämä vaatimukset hankaliksi ja tiukoiksi, mutta usein kyse on rahasta. Ympäristölupa voi maksaa kunnasta riippuen 1500–5000 euroa, ja siihen päälle tulevat vesinäytteet ja melumittaukset – yhteensä jopa 10 000 euroa. Se on iso summa seuralle. Onneksi Suomen ampumaurheiluliitto auttaa seuroja asiantuntijoiden avulla.

Ympäristö otetaan ampumaurheilussa huomioon monella tavalla. Lyijyn käyttö on jo rajoitettua, ja haulikkoammunnassa se tullaan kieltämään lähivuosina. On aina ollut tärkeää kerätä ammunasta syntyvä jäte ja lyijy. Jokaisen ampujan tulee siivota oma ampumapaikkansa.

TK:

Todella paljon hyviä esimerkkejä, ja vaikka mainitsitkin alussa, että ammunta ei ehkä ole paras esimerkki ympäristökysymysten osalta, niin sen piirissä on tehty todella paljon. Paljon sellaista, mitä ei tule ajatelleeksi, ellei tunne lajia. Todella mielenkiintoista. Nora, mitä ajattelet – pitäisikö useammilla lajeilla olla vastaavat säännöt, vai onko olemassa muita tapoja ohjata niitä kohti kestävämpää toimintaa, kun puhumme ympäristöstä?

NB:

Säännöt ja rajoitukset ovat yleisesti ottaen erittäin tehokas tapa ohjata toimintaa kestävämpään suuntaan. Olipa kyse urheilusta tai mistä tahansa muusta, kun tulee sääntöjä ja rajoituksia, on helpompi muuttaa toimintaa.

Totta kai asioita voi tehdä myös vapaaehtoisesti, mutta se ei ole yhtä tehokasta kuin jos on olemassa sääntöjä ja rajoituksia. Mutta näistä Jonin esimerkeistä herää kysymys: pitäisikö samat rajoitukset koskea paikallista seuraa ja toimintaa, joka tapahtuu hyvin ammattimaisella tasolla – kansallisesti tai kansainvälisesti?

Juuri kun otetaan huomioon, että vaakakupissa on seuran talous, vapaaehtoisten jaksaminen ja ympäristösäädökset. On iso kysymys, pitäisikö sääntöjä venyttää? Mutta ei ole ehkä oikein venyttää sääntöjäkään. Jos se kuitenkin johtaa siihen, ettei meillä enää ole paikallisia seuroja ja toimijoita – nuoria, jotka aloittavat uuden lajin tai voivat harrastaa lähellä kotiaan.

Se on pitkällä aikavälillä myös menetys. Tämä sääntöjen ja rajoitusten kysymys on hankala. Pitää katsoa, mitä meillä on vaakakupissa. Mutta yleisesti ottaen ajattelen, että jos haluamme saavuttaa jotain tehokkaasti, se tapahtuu sääntöjen ja rajoitusten kautta.

En kuitenkaan voi sanoa, että se olisi aina paras tapa edetä.

TK:

Juuri niin. Olemme nyt puhuneet päästöistä ja sääntelystä, mutta mitä tapahtuu, jos emme onnistu vähentämään urheilun ilmastovaikutuksia? Ilmastokriisi ei vaikuta vain koko planeettaan, vaan myös mahdollisuuksiimme harrastaa urheilua – erityisesti ulkona ja talvilajeja. Näemme jo nyt, kuinka talvilajien kilpailuja joudutaan perumaan tai siirtämään pohjoisemmaksi, koska lunta ei yksinkertaisesti riitä. Ja kysymys kuuluu: kuinka pitkälle meidän oikeastaan täytyy matkustaa? Siinä herää useita kysymyksiä. Kuinka kauas täytyy matkustaa, jotta löytyy talviolosuhteet ja lunta? Miten se vaikuttaa junioriurheiluun ja ylipäättään arjen liikunnan iloon, erityisesti talvilajien osalta. Joni, haluatko aloittaa? Mitä ajattelet?

JS:

Niin, tuota. En oikein keksi, mitä voitaisiin tehdä, jotta voisimme paremmin hidastaa tätä kehitystä, enemmän kuin mitä jo tehdään. Mutta esimerkiksi talviurheilun osalta tiedän, että Snowscape – tai mikä sen nimi nyt olikaan – tarjoaa lumen säilömistä.

He tarjoavat näitä palveluita eri seuroille. Olin kuuntelemassa esitystä tästä, ja oli todella mielenkiintoista kuulla, kuinka hyvin he osaavat säilöä lunta. Vaikuttaa siltä, että tämä on yksi tapa edetä, jos haluamme, että talviurheilu säilyy – myös kun katsotaan tulevaisuutta Etelä-Suomessa, koska siellä talvet voivat olla melko huonoja. Ajattelenkin, että talviurheilun osalta lumen säilöminen on välttämätöntä, sillä en näe järkevänä, että alettaisiin rakentaa suuria komplekseja, kuten on tehty Lähi-idässä – esimerkiksi isoja lasketteluhalleja. Kuinka paljon ne kuormittavat ympäristöä? Varmasti lumen säilöminen on ympäristön kannalta fiksumpaa.

TK:

Miten on, kun puhutaan lumen säilömisestä ja juuri tästä Snowscape-esimerkistä – olet ymmärtääkseni perehtynyt asiaan – niin miten se liittyy siihen, että tekolumi vaatii paljon energiaa ja säilytys myös? Onko tämä tullut esiin?

JS:

Kyllä, he kertoivat, että he käyttävät erityisiä peitteitä, jotka vedetään lumipenkan päälle. Ne eivät käytännössä vaadi mitään muuta kuin sen, että peite kiinnitetään tiiviisti.

Peitteet pitävät lämmön ulkopuolella – vaikka aurinko paistaa ja on heinäkuun helle, lumen pinnalla voi olla hieman plussaa, mutta lumen sisällä lämpötila ei koskaan nouse plussan puolelle. Vain hyvin vähän lumesta sulaa.

TK:

Juuri näin – ja on todella hienoa, että lunta voidaan säilöä noin tehokkaasti. Tulee iloiseksi, kun kuulee tällaisista keksinnöistä ja siitä, että kehitys etenee koko ajan. Tämä esimerkki, jonka nostit esiin Joni, näkyy myös omassa kotikunnassani.

NB:

Meillä lunta säilötään parhaillaan peitteiden alla. Luin juuri hiljattain, että odotetaan, että hiihtoladut voidaan avata lokakuussa, jotta pääsemme kotiseudulla hiihtämään.

Ja kuten sanottu, säilytys ei vaadi energiaa. Säilöntä ja lumen esille ottaminen talven kynnyksellä vaatii talkoovoimaa.

Mutta haluaisin myös nostaa esiin, kun puhumme talviurheilusta ja siitä, kuinka pitkälle meidän täytyy matkustaa ja missä sitä lunta sitten on, kun harrastamme talviurheilua.

Miten pitäisi ajatella junioriurheilun, hiihtäjien ja alppilajien junioriharrastajien kohdalla?

Kuinka pitkälle on kohtuullista matkustaa, jotta voi harrastaa lajia? Pitäisikö harjoitusten määrää vähentää? Pitäisikö odottaa, että ehkä tulee luminen yö?

Tämä on mielestäni tärkeä kysymys – se tasapaino, josta puhun paljon. Onko oikein, että alamme matkustaa pitkiä matkoja esimerkiksi juuri junioritason talviurheilun vuoksi?

TK:

Niin, ajattelen itsekin, että se on välillä todella surullista. Ja sitten se tosiasia, kun katsoo kilpailukalenteria ja näkee: peruttu, peruttu, peruttu.

Ajattelen omaa taustaani suunnistuksessa, ja erityisesti hiihtosuunnistuksessa, kun näkee vain, että kilpailu on peruttu.

Kilpailut on suunniteltu, ehkä mukana on mestaruuskilpailu, ja kaikki ovat valmistautuneet lähtemään, mutta kilpailua ei voida yksinkertaisesti järjestää.

Tai kun katsoo televisiosta suuria hiihtokilpailuja, ja lunta on vain itse radalla – muuten aurinko paistaa ja nurmikko melkein kasvaa radan vieressä.

JS:

Ja sitten tämä alkaa mennä toiseenkin suuntaan – esimerkiksi kesäisin alkaa olla ongelmia.

Kun pelattiin seurajoukkueiden MM-turnausta jalkapallossa Yhdysvalloissa kesäkuussa, otteluita jouduttiin keskeyttämään, koska oli niin kuuma.

Olen lukenut artikkelin, jossa olympiakomitean lääkäri kertoi, miten urheilijoiden pitäisi valmistautua, koska monissa urheilutapahtumissa ihmiset ovat pyörtyneet kuumuuden vuoksi.

Aiemmin ongelma oli, että talvella ei ollut tarpeeksi lunta – mutta nyt kesällä ei joissain paikoissa voi harrastaa tiettyjä lajeja, koska on liian kuuma.

NB:

Juuri kuten Joni sanoo, äärimmäiset sääilmiöt vaikuttavat urheiluun. Sen näkee myös meillä: kesällä tulee enemmän rankkasateita ja myrskyjä. Kaikki tämä vaikuttaa myös seuroihin, kun ne järjestävät tapahtumia – olipa kyseessä jalkapalloturnaus tai pienempi kilpailu tai harjoitus.

Kahviteltat lentävät myrskyssä, mikä on turvallisuusriski, tai kenttä on veden peitossa.

Kaikki tämä pitäisi ottaa nykyään enemmän huomioon, koska se näkyy myös meillä.

TK:

Juuri niin – ja ajattelen myös sitä, että kun haluamme kannustaa ihmisiä liikkumaan ja esimerkiksi uimaan paikallisessa järvessä, mutta ukkosmyrskyjä on paljon, niin puhumme myös turvallisuuskysymyksestä. Voiko tässä tuhansien järvien maassa edes harrastaa uimisen tapaista lajia?

Haluan tarttua siihen, mitä Joni aiemmin sanoi äärimmäisistä sääoloista ja urheilijoista, jotka romahtavat kuumuuden vuoksi. Myös ilmanlaatu vaikuttaa urheilijoihin – kuinka terveellistä on ylittääään suorittaa urheilusuoritus tällaisissa olosuhteissa?

JS:

Ja sitten, kun ajattelemme esimerkiksi uimista järvissä ja muissa vesistöissä – millaisessa kunnossa ne oikeastaan ovat? Jos muistamme viime kesän olympialaiset, jolloin triathlonin uintiosuus piti järjestää Seinessä. Pitkään oli epäselvää, voidaanko siellä edes uida, koska vesi oli niin saastunutta.

On aika pelottavaa, että vesistöt alkavat olla niin huonossa kunnossa, ettei ihmisiä uskalleta päästää niihin, koska pelätään, että he voivat saada kaikenlaisia sairauksia.

TK:

Ja se oli aika kallis projekti.

JS:

Mutta luin nyt hiljattain artikkelin, jossa kerrottiin, että tämän seurauksena Seineä on alettu puhdistaa, ja siellä voi nyt taas uida. Se on hyvä asia – ettei kyse ollut vain kertaluonteisesta panostuksesta, jossa käytettiin paljon rahaa ja energiaa veden puhdistamiseen, ja sitten kaikki palaisi entiselleen. Mutta nyt oli kai joku sairastunut. Joka tapauksessa korostetaan, että tällaisia asioita on tapahtunut aiemminkin.

NB:

Tässä olympiaesimerkissä näkyy myös se, miten suuret kansainväliset järjestäjät voivat vaikuttaa positiivisesti ympäristöön. Ne voivat kunnostaa tai puhdistaa alueita – ehkä jopa kompensoida päästöjä ja saasteita, jotka eivät ole syntyneet vain urheilun, vaan myös muun toiminnan seurauksena. Kuten tässä tapauksessa, jossa Seine on puhdistettu ja siellä voi nyt uida. Paikallisilla seuroilla ei ehkä ole tällaisia mahdollisuuksia, mutta suuret kansainväliset järjestäjät voivat puhdistaa samalla myös omaa imagoaan.

JS:

Meillä on myös esimerkkejä Helsingistä – kun olympialaiset järjestettiin täällä vuonna 1952, vaikka siitä on jo kauan, niin olympiakylään rakennetut talot ovat sen jälkeen toimineet asuintaloina. Toivon ja uskon, että muuallakin on vastaavia esimerkkejä – että olympiakylään rakennetut kerrostalot ja muut rakennukset ovat myöhemmin palvelleet paikallista väestöä.

TK:

Minusta sama tapahtui nyt myös Pariisissa. Urheilijoiden käyttöön rakennetut tilat ja asunnot muutettiin myöhemmin paikallisten asunnoiksi.

Puhutaanpa hetki kädenjäljestä. Kun puhumme ilmastomuutoksesta ja vastuusta, se voi helposti tuntua raskaalta ja ylivoimaiselta, mutta asiaa voi katsoa toisella tavalla.

On olemassa käsite, joka voi antaa sekä voimaa että toivoa: hiilikädenjälki. Protect Our Winters -verkosto, joka toimii ilmaston puolesta ja koostuu talviurheilun harrastajista, sekä sen Snowscape-projekti nostavat esiin juuri tämän käsitteen. Hiilikädenjälki tarkoittaa enemmän kuin pelkkiä päästöjä – se tarkoittaa positiivista muutosta, kuten toisten inspiroimista, päättäjien vaikuttamista ja rakenteiden muuttamista.

Kaikki tämä helpottaa yhdessä sitä, että yhä useampi voi pienentää omaa ilmastojalanjälkeään urheilussa. Urheilumaailmassa on useita hyviä esimerkkejä. Ruotsalainen suunnistustähti Gustav Bergman päätti vuonna 2020 lopettaa lentämisen kokonaan, vaikka hän kilpailee kansainvälisesti. Hän matkustaa nyt junalla, autolla ja lautalla – matka voi kestää useita päiviä, mutta hän osoittaa selvästi, mitkä hänen arvonsa ovat.

Samalla tavalla brittiläinen juoksija Ines Fitzgerald on tehnyt tietoisia valintoja vähentääkseen omaa ilmastovaikutustaan. Hän on kieltäytynyt osallistumasta kilpailuihin, jotka vaativat pitkiä lentomatkoja, ja haluaa inspiroida muita ajattelemaan ilmastoystävällisesti.

Vahvan sitoutumisensa vuoksi häntä on kutsuttu urheilumaailman Greta Thunbergiksi. Hän haluaa sanoillaan ja teoillaan innostaa muita ajattelemaan ilmastoviisaasti. Kysymys kuuluu: miten urheilijoiden positiivinen hiilikädenjälki voi muuttua voimaksi, joka vie urheilua kohti muutosta?

NB:

Näen, että urheilijat kansallisella ja kansainvälisellä tasolla ovat suuria esikuvia. Heillä on somessa paljon seuraajia, jotka ottavat mallia ja inspiroituvat siitä, mitä he julkaisevat. Uskon, että sillä on suuri vaikutus, jos urheilijat luopuvat jostain tai tekevät jotain positiivista ympäristön hyväksi.

Ajattelen, että yksittäisellä urheilijalla on ehkä enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa kuin esimerkiksi seuralla – koska ihmiset inspiroituvat enemmän yksittäisestä urheilijasta, hänen sisällöstään ja valinnoistaan. Uskon, että juuri nämä yksittäiset urheilijat, joilla on paljon seuraajia, voivat inspiroida muita.

Mutta mielestäni myös paikallisella tasolla seurat voivat luoda samanlaisen kädenjäljen, vaikka ne eivät ehkä tavoita suurta yleisöä. Ne voivat tehdä hyvää paikalliselle ympäristölle, jossa ne toimivat – ja silloin ne inspiroivat perheitä ja junioreita, jotka ovat mukana seuran toiminnassa.

TK:

Haluatko Joni lisätä jotain Noran esimerkkeihin?

JS:

Voin ehkä vielä hieman pohtia tätä kansainvälisestä näkökulmasta. Urheilijalle kyse on tietysti työstä – hän tekee sitä, mitä hänen työnsä vaatii. Useimmiten matkustetaan sinne, missä kilpailut järjestetään. Silloin matkat voivat olla pitkiä, mutta esimerkiksi Eurooppa-keskeisessä lajissa – jos ajatellaan meidän näkökulmastamme vaikkapa suunnistusta – matkustaminen onnistuu melko helposti autolla tai junalla.

Esimerkiksi silloin, kun olin vielä ampumaurheilun maajoukkuevalmentaja, teimme kahden viikon kiertomatkan: ensin kilpailimme Tšekissä, sitten matkustimme Tanskaan kilpailuihin ja harjoittelimme välillä Saksassa. Oli myös taloudellisesti järkevintä tehdä niin. Mutta mielestäni pitäisi mahdollisuuksien mukaan vähentää matkustamista. Tämä oli asia, jota pohdin itsekin urheilijana ja valmentajana – kun alkaa miettiä, että tulee paljon lentämistä, niin onko se aina välttämätöntä? Mutta toisaalta, jos haluaa tehdä sitä mitä tekee, niin matkustaminen kuuluu asiaan. Ja sama pätee moneen muuhunkin työhön, jossa matkustaminen on osa työtä.

Jos alkaa tarkastella asioita liian tarkasti, niin urheilu, ja oikeastaan kaikki muutkin arjen valinnat, vaikuttavat ympäristöön.

Urheilu ei ole ainoa "syyllinen".

TK:

Niinpä – ihmiset matkustavat myös lomalle ja vaikka mihin muualle. Haluaisin vielä nostaa esiin esimerkin siitä, miten urheilija voi joskus hyvin yksinkertaisella tavalla jättää positiivisen hiilikädenjäljen. Esimerkiksi jakamalla somessa vinkkejä vegaanisista tai kasvisruokaresepteistä – ja sillä tavalla inspiroida seuraajiaan.

Nyt on aika siirtyä konkreettisiin tekoihin. Olette nostaneet esiin monia hyviä esimerkkejä, ja haluamme mennä vielä syvemmälle siihen, mitä urheiluseurat voivat tehdä ollakseen arjessa kestävämpiä ja ympäristöystävällisempiä. Kaikilla seuroilla ei ole suuria resursseja, mutta se ei tarkoita, etteikö mitään voisi tehdä. Usein kyse on siitä, että ajatellaan hieman toisin tai inspiroidutaan muista. Nora ja Joni, mitkä ovat mielestänne suurimmat mahdollisuudet vaikuttaa nopeasti ja pitkällä aikavälillä? Onko jotain, mitä voisi aloittaa jo huomenna tai jotain, mikä pitäisi lopettaa? Joni, aloitatko sinä?

JS:

Esimerkiksi urheilupaikoilla tulisi olla jäteastiat, ja ne pitäisi tyhjentää säännöllisesti. Voisi myös kannustaa ihmisiä kimppakyyteihin, julkisen liikenteen käyttöön tai vielä parempaan – pyöräilyyn tai kävelyyn harjoituksiin, jos se on mahdollista. Sillä on varmasti suuri vaikutus, että ihmiset tulevat omilla autoillaan tai kuljettavat lapsiaan. Jos miettii tätä hetken, niin nämä ovat asioita, jotka tuntuvat myös lompakossa.

TK:

Ja kimppakyydeissä syntyy myös yhteisöllisyyttä – opimme tuntemaan toisemme paremmin kuin jos kaikki kulkevat omilla autoillaan.

NB:

Seurat tekevät jo nyt todella paljon, ja siitä pitää kiittää. Monissa seuroissa on varustekirppisryhmiä, joissa voi lainata tai testata varusteita ennen kuin hankkii omat. Myös vaatteita ja urheiluvälineitä lahjoitetaan niitä tarvitseville. On kimppakyyti-ryhmiä - esimerkiksi WhatsApp-ryhmä treeneihin ja kilpailuihin on nopea laittaa pystyyn. Sitten on asioita, jotka vaativat hieman enemmän aikaa ja selvitystyötä, kuten energiankulutuksen vähentäminen tiloissa. Miten kartoitetaan energiasyöpöt ja tehostetaan lämmitystä? Kannattaa myös tarkistaa sähkösopimus – suositaanko uusiutuvaa energiaa? Seurat voivat siis tehdä paljon.

Myös tarjoilut ovat tärkeitä: mitä tarjoillaan, mistä tarjoillaan, käytetäänkö kertakäyttömukeja vai tuodaanko oma muki mukaan hiihtotreeneihin? Pienillä asioilla voi vaikuttaa.

JS:

Ajattelen myös, että seurat ja osin kunnat ja kaupungit voisivat miettiä, voiko vanhaa korjata ennen kuin ostetaan uutta. Samoin tiloja voisi käyttää monipuolisemmin. Joillain paikkakunnilla on pula harjoitusajoista, mutta kaikki tilat eivät ole jatkuvasti käytössä. Jotkut tilat on tarkoitettu tietyille lajille, mutta siellä voi ehkä harrastaa jotain muuta lajia, kun tila ei ole käytössä.

Esimerkiksi Turussa frisbeegolfaajat ovat talvella harjoitelleet sisähallissa, kun se ei ole ollut muussa käytössä. Eli samaa tilaa voi käyttää eri lajeihin – ei aina tarvitse rakentaa uutta.

TK:

On tärkeää, että kunta ottaa aktiivisen roolin jo rakennusvaiheessa – sekä uusien tilojen rakentamisessa että vanhojen uudistamisessa. Samalla pitää huomioida tasa-arvo ja yhdenvertaisuus: tilojen tulisi houkuttaa monenlaisia harrastajia, ei vain perinteisesti poikien suosimia lajeja. Nora, haluatko kertoa ajatuksestasi junioripaitojen nimistä?

NB:

Olen miettinyt, että esimerkiksi juniorijalkapallojoukkueissa pelipaidoissa on usein numero ja sukunimi, kuten ammattilaisilla. Se näyttää hienolta, mutta lapset kasvavat nopeasti, ja paita menee vaihtoon yhden tai kahden kauden jälkeen. Voisiko miettiä, että jätetään sukunimi pois tai löydetään jokin muu ratkaisu, jotta paitoja ei tarvitsisi uusia joka vuosi?

TK:

Juuri näin – kun hankimme uusia varusteita, voisimme budjetoida hieman ylimääräistä ja kysyä toimittajalta, onko tarjolla ympäristöystävällisempi vaihtoehto. Nora, olet aktiivinen Hållbarhetsveckan-tapahtumassa. Haluatko kertoa siitä lisää ja kannustaa seuroja osallistumaan?

NB:

Hållbarhetsveckan on vuosittainen tapahtumaviikko syyskuun lopussa, ja sen tarkoituksena on tuoda esiin kestävän arjen tekoja. Seurat voivat nostaa esiin asioita, joita tehdään jo nyt – vaikka vain kertomalla niistä somessa. Tarvitsemme lisää hyvien esimerkkien jakamista, jotta voimme inspiroida muita, vahvistaa omaa tekemistä ja muistuttaa itseämme siitä, että teemme jo nyt paljon. Viikon aikana voi järjestää esimerkiksi varustevaihtopäivän, kirppiksen tai keskustelutilaisuuden kestävydestä urheilussa – ruokailutottumuksista, terveydestä jne. Se on hyvä tilaisuus nostaa esiin ja avata seuran ajatuksia kestävydestä.

TK:

Haluaisin nostaa esiin vielä yhden esimerkin, joka on yksi suosikeistani Ruotsista – nimittäin Fritidsbanken-konsepti. Siinä hyödynnetään jo olemassa olevaa urheiluvälineistöä. Kyseessä on paikallinen yhteistyö urheilu-, nuoriso- ja seurakuntatoimijoiden välillä. Fritidsbankenissa on paljon välineitä, joita kuka tahansa voi tulla lainaamaan. Lainaajalla on 14 päivää aikaa käyttää välineitä, ja ajatus on, että ne palautetaan sen jälkeen. Mutta jos välineitä ei palauteta kahden viikon kuluessa, se nähdään positiivisena – että henkilö todella tarvitsi ne.

Tällöin ei tarvitse hankkia uutta, mikä voisi johtaa siihen, ettei välineitä käytetä. Sen sijaan käytetään jo olemassa olevaa. Lisäksi tämä lisää tasa-arvoisia mahdollisuuksia harrastaa liikuntaa ilman, että taloudellisista resursseista tulee este.

Aina voi tehdä jotain. Ennen kuin lopetamme, mitä haluaisitte vielä erityisesti nostaa esiin keskustelun pohjalta? Joni?

JS:

Olemme käyneet läpi paljon asioita. Mutta haluaisin korostaa, että ei aina tarvitse ajatella pelkästään lompakon kannalta. Vaikka tuntuu, että on varaa johonkin, voi silti miettiä, mikä olisi ympäristön kannalta parempi vaihtoehto. Esimerkiksi jos olet menossa harrastukseen tai katsomaan ottelua – voisiko sen matkan tehdä bussilla tai pyörällä auton sijaan?

TK:

Todella hyvä huomio. Nora, mitä sinä haluaisit vielä nostaa esiin?

NB:

Ensinnäkin haluan sanoa, että liikkuminen ja mielekäs vapaa-ajan harrastus ovat tärkeitä itsessään. Ei ole tarkoitus, että kukaan saa ilmastoahdistusta siitä, että harrastaa liikuntaa – liikkuminen itsessään on hyvä asia. Mutta kun puhumme seuratoiminnasta ja urheilutiloista, ehkä herättelevä ajatus voisi olla: voimmeko tyytyä siihen, mitä meillä jo on? Usein puhutaan, että halutaan parempia tiloja ja harjoitusolosuhteita. Mutta voisiko harjoitella myös tavallisessa koulun liikuntasalissa tai kunnallisissa tiloissa? Voisiko olemassa olevien tilojen käyttöastetta nostaa sen sijaan, että aina tavoitellaan uutta ja parempaa? Usein nämä investoinnit vaikuttavat myös ympäristöön – ja maksavat.

TK:

Täydellistä. Tähän on hyvä päättää tämä jakso. Tuhannet kiitokset, Joni ja Nora, todella mielenkiintoisesta ja inspiroivasta keskustelusta. Tämä oli Fair Play FM, Finlands Svenska Idrottin, Naisjärjestöjen Keskusliiton ja Suomen Työväen Urheiluliiton yhteinen podcast-sarja. Kiitos, että kuuntelit. Hållbar Idrottsförening / Vastuullinen urheiluseura -verkostosta löytyy lisätietoja järjestöjen verkkosivuilta.